

L'ESTIRP DE L'HORROR

Vicent Enric Belda

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

ESPURNA
bromera

Elaborades per:

- **Vicent González Pérez**, professor de filosofia de l'IES Josep de Ribera de Xàtiva.
- **Maria Josep Juan Ballester**, professora de llengua de l'IES Josep de Ribera de Xàtiva.
- **Francesc de Paula Peiró**, professor de llengua de l'IES Sivera Font de Canals.
- **Immaculada Pérez Peiró**, professora de llengua de l'IES Jaume I d'Ontinyent.
- **Rosa Ribes Gomar**, professora de llengua de l'IES Josep de Ribera de Xàtiva.

IV Premi Bromera
a l'Aplicació Didàctica
d'un Text Literari

L'ESTIRP DE L'HORROR

DESCRIPCIÓ

Autor: Vicent Enric Belda

Edicions Bromera / Alzira, 1997

Col·lecció: «ESPURNA», núm. 35

Format: 20,5×13, 96 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: recomanat per a alumnat del darrer curs de Secundària i per a alumnat de Batxillerat. No obstant això, la lectura resulta vàlida per a lectors iniciats més joves, i per a adults en fase d'iniciació lingüística a la nostra llengua.

1. INTRODUCCIÓ

Hom sent dir sovint que el costum fa la llei. Si hem de fer cas de la sentència, potser les regles del gènere de la narrativa juvenil —d'adolescents s'entén—, almenys en el nostre àmbit lingüístic i cultural, estarien bastant tancades. Si ens permetem la llicència de simplificar, podríem extraure ben bé l'esquema següent:

- Protagonistes de l'edat del lector model.
- Situacions pròximes als joves d'avui, força realistes, tot i que sovint hi aparega un objecte més o menys fantàstic.
- Llenguatge fàcil i molt denotatiu, que, si és possible, deixi espai a un pretés argot juvenil.
- Ambientació actual i preferiblement urbana.

— Final feliç en què el protagonista i la protagonista es juren amor etern.

Quede clar que és un esquema acceptable i no serem nosaltres els qui objectem cap mena de prejudici. Tanmateix, sovint tendim a associar l'edat dels protagonistes amb l'edat dels lectors models, sense parar-nos a pensar que la «matrimoniera» Blancaneu atrau tant la canalla com l'Alícia de Carroll commou el lector més format. És ben possible que limitar la novel·la juvenil als paràmetres que acabem d'expressar pugui resultar contraproductiu i, a la llarga, negatiu per al *gènere* i per a les perspectives i la visió que, del fet literari, se'n van forjant els nostres joves lectors i lectores.

Amb tot, si fem memòria dels nostres principis com a lectors, és possible que cap de les obres que recordem i que exerciren de detonants del nostre interès per la literatura s'adiga a l'esquema que hem proposat més amunt. Sí, és cert que també hem llegit Enid Blyton i Malcolm Saville. Són ben bé el llindar de la nostra consciència literària. Però, la literatura, i les perspectives vitals que van formant-se els lectors a través d'aquesta, ha de créixer amb ella. No ha d'abastar les expectatives del seu món limitat, sinó anar més enllà. No ha de pretendre cobrir les seues mires, sinó ampliar-les; ni resoldre els seus interrogants, sinó obrir-ne uns altres de nous, més pregons, si de cas.

A *L'estirp de l'horror*, podem detectar-hi el seu lector model a través de les seues estratègies narratives. Però no és sols una novel·la de joves, sinó d'éssers humans en totes les seues edats. L'adolescència és precisament l'edat més heterogènia, i, en aquest sentit, la novel·la és oberta a nombroses possibilitats, concretades en distints nivells de lectura: una de més superficial, lligada a una trama suficientment consistent; i lectures més reflexives, lligades als temes de fons de l'obra. Des d'aquesta perspectiva —i ho detecten prompte els alumnes més avesats— la licantropia esdevé purament al·legòrica.

És, en definitiva, una novel·la que convida a una reflexió pausada i des de nombrosos vessants. Per això la nostra proposta havia de ser necessàriament interdisciplinària, centrada en la perspectiva literària d'una banda, i l'ètica i la filosòfica de l'altra. Som conscients que el resultat, tot i ser bastant exhaustiu, no esgota les possibilitats del seu aprofitament didàctic. També som conscients que hem generat un nombre d'activitats potser excessiu, que podria distraure l'atenció del lector més disciplinat. Tanmateix, estem convençuts de la seua utilitat, si el bon criteri del professorat sap seleccionar allò que més s'adeqüe als seus interessos.

1.1. *Nivell educatiu*

Les activitats que arreplega la proposta estan pensades per a l'alumnat del darrer curs de Secundària Obligatòria i per a l'alumnat de Batxillerat. No obstant això, la lectura del llibre resulta vàlida per a lectors iniciats més joves, i per a adults en fase d'iniciació lingüística a la nostra llengua. Per això la varietat d'activitats, més o menys complicades, s'ha d'interpretar com un interès que siga un material diversificable, que atenga la diversitat d'interessos de l'alumnat potencial.

1.2. *Aproximació des del punt de vista lingüísticoliterari*

Des d'un vessant lingüísticoliterari, el treball d'aplicació didàctica, l'hem destriat en dues línies:

a) Anàlisi formal de la novel·la

Amb l'anàlisi formal de la novel·la l'objectiu fonamental que pretenem no és altre que la voluntat de formar bons lectors, proporcionar als alumnes una educació literària que els permeta, no només emprendre més endavant lectures més

complexes i que demanen més reflexió intel·lectual, sinó també els coneixements i recursos necessaris per a poder fruit autònomament de la lectura.

Els objectius i les activitats planificades pretenen desenvolupar en el nostre alumnat competències específiques relacionades amb la lectura i la comprensió de la novel·la, igualment, ajudar a comprendre el funcionament dels instruments específics d'interpretació d'un text literari. També analitzar els procediments retòrics —gràfics, lingüístics, enunciatius, d'estructura global, de text narratiu— en relació amb la creació de significats. I fer una interpretació reflexiva del discurs literari per a potenciar l'aprenentatge lingüístic i discursiu general.

En definitiva, el desenvolupament de competències relacionades amb la lectura, comprensió i interpretació dels textos literaris.

b) Activitats de producció textual

Amb les activitats de producció textual pretenem desenvolupar la creativitat i fer servir la funció expressiva de la llengua amb l'elaboració d'un treball amb diferents suports textuais: epistolar, llenguatge juridicoadministratiu, periodístic i textos instructius, etc. Evidentment, per les característiques de les propostes, aniran inserides en les d'anàlisi formal de la novel·la.

1.3. Aproximació des del punt de vista eticofilosòfic

L'objectiu que pretenem amb aquesta aproximació és utilitzar la lectura literària per fer *una reflexió ètica*, d'anàlisi de les formes i els estils de vida, analitzar els costums i els diferents tipus de moralitat; el paper que tenen la religió i la justícia. També *una reflexió psicològica*, d'anàlisi del caràcter i de la personalitat com de les conductes agressives que es troben en alguns individus. I, finalment *una reflexió sociològica*,

analitzant els models o tipus de societat, la interrelació societat-individu i el concepte de *rol* i *estatus*.

2. DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS

2.1. *Aproximació al text des del punt de vista lingüísticoliterari*

2.1.1. Estructura del relat

L'estructura més senzilla d'un relat consta de tres parts: **plantejament** o situació inicial, **nus** o desenvolupament de la història i **desenllaç** o situació final.

Intentarem veure com s'estructura aquest relat. Per això considerarem que hi ha tres històries lligades, però amb un inici i un final independents.

La història de Nordahl

Situació inicial

- a) Quins són els tres personatges més importants que apareixen en els quatre primers capítols de la primera part? Quina és l'activitat que habitualment fa cadascun?
- b) En quins espais es mouen aquests personatges?

Nus

- c) Ordena les accions següents que constituïrien el nus o desenvolupament de les accions (al llarg de la primera i la segona part).
 - Arribada de Nordahl al mas.
 - Confessió de Nordahl a Macià del misteri de la medalla.
 - Assassinat de Rosa entre el somni i la realitat.
 - Malaltia i somni premonitori de Maria.
 - Nordahl i Maria es coneixen i s'enamoren de manera sobtada.

- Decadència del mas.
- Fugida de Maria.
- Descobriment de la monstruositat de Tomeu.
- Embaràs de Maria i naixement de Tomeu.
- Acceptació de Macià de parlamentar amb Nordahl, l'estranger.

Desenllaç

- d) Com acaba la història de Nordahl? Com acaba la història de Maria? Quin és l'element que enllaça aquesta primera història amb la següent, la història de Tomeu?
- e) Redacta una notícia en què s'arregue la fi de Nordahl. (Títol, subtítol, entradeta, desenvolupament de la notícia, amb testimonis extrets de la novel·la.)

La història de Tomeu

- f) Intenta fer un resum breu, unes quinze línies, de la història de Tomeu. Per a fer-lo has de tenir en compte l'estructura del relat i has de donar notícia de tots els elements que conformen cada part. Recorda que no has d'incloure-hi descripcions, ni diàlegs en estil indirecte, sols indicar les accions més importants, que permeten el desenvolupament de la història.

La història de Jordi

- g) Sabem, encara que de manera esquemàtica, com ha estat la seua infantesa i la seua joventut. També sabem que es produeix un fet significatiu que trenca amb tota una tradició anterior: quan crema la medalla. Quins fets marcaren, a partir d'aquest esdeveniment, la vida de Jordi i els seus? Inventa un desenllaç per a la història de Jordi.

2.1.2. El temps

a) Indica l'època històrica en què es desenvolupa l'acció del relat en les dues primeres parts.

b) Centra l'atenció en els capítols 1, 2, 3 i 4 de la segona part i indica quins elements són diferents als de l'època actual. A quina època creus que corresponen?

c) Recordes algun altre element al llarg del llibre que el situe en una altra època?

Un altre aspecte del temps del relat és la **durada de l'acció**, és a dir, quan comença i quan acaba la història (hores, dies, anys...).

d) Quina és la *durada de l'acció* des que apareix Nordahl Skram fins a la fi de la narració?

Hauràs pogut observar que l'autor fa una sèrie de **manipulacions** i alteracions cronològiques que és el que anomenem ritme narratiu. La **manipulació temporal** pot anar referida a l'ordre dels fets, és a dir, a la manera com són presentades les situacions de la història en el text. Es pot seguir un ordre cronològic natural o bé alterar-lo.

e) En el primer capítol del llibre, mentre Nordahl Skram va de camí cap al mas, recorda algunes coses del seu passat, és a dir, retrocedeix en el temps i per això l'autor introdueix una **retrospecció**. Identifica-la assenyalant la pàgina o pàgines del text i línies que comprén.

f) Quina intenció té l'autor quan introdueix aquesta informació del passat del protagonista?

g) En altres ocasions el narrador avança els fets que es produiran, utilitza una **anticipació** dels fets. En el capítol 2 de la segona part es produeix un avançament dels fets en relació a la vida d'en Macià. Podries identificar-lo?

h) En la pàgina 87 i en la 99 tenim altres mostres d'anticipació. Amb quins personatges estan relacionades?

i) Quina funció narrativa o finalitat creus que tenen aquestes anticipacions?

La manipulació temporal també pot anar referida a la durada dels fets. Es pot produir l'efecte d'**acceleració de detenció temporal**. L'acceleració s'aconsegueix dedicant un segment breu del text a un període llarg de la història. Quan un text resumeix els fets transcorreguts durant un espai de temps determinat, direm que fa un sumari o resum dels fets.

j) La història de Jordi és possiblement la més resumida de les tres. Rellegeix les pàgines 135 i 138 i identifica-hi els sumaris narratius. A quins períodes de la vida de Jordi fa referència? Detalla les accions més significatives de cada època.

L'el·lipsi és un altre procediment que consisteix a obviar un espai de temps determinat (hores, dies, anys...). Hi ha el·lipsis explícites que informen sobre la quantitat de temps que s'omet a la narració: segles, anys, mesos, dies, hores, minuts... Però també n'hi ha d'implícites on el temps omés se sobreentén o no s'especifica.

k) El capítol 2 de la part quarta s'inicia així: «Pocs dies després, Gerard ocupava el lloc de costum en aquella abjecta taverna». Identifica el tipus d'el·lipsi que s'hi utilitza.

l) Rellegeix els capítols 6 i 7 de la part primera i observa la manera d'enllaçar-los que utilitza l'autor. Identifica el tipus d'el·lipsi:

— «S'alçà del llit i es movia neguitós, com una fera ferida, de banda a banda de la cambra quan, de sobte, algú va trucar lleument a la seua porta.»

— «Que dolces les hores de l'amor, però que amarg el moment del comiat! Si abans el neguit de la partida el consumia, ara el record de la pell de la seua amada i el sabor dels seus besos eren una presó de la qual no voldria mai escapar.»

m) Llegeix el capítol 4 de la tercera part. Veuràs que hi ha uns asteriscos. Observa si es corresponen amb una el·lipsi temporal i quina és la part de la història que s'ha elidit.

n) De segur que alguna de les el·lipsis t'hauran forçat a imaginar moments que l'autor ha preferit no contar. Prova a completar-ne alguna de manera més explícita.

La desacceleració s'aconsegueix dedicant un segment llarg del text a un període breu de la història. En el diàleg o l'escena llegim les paraules dels personatges en estil directe i la nostra lectura utilitza el mateix temps que l'enunciació de les paraules. En la pausa o descripció, la ficció es deté i es constata un estancament del relat.

o) Observa en la part última com es produeix una desacceleració temporal que alterna amb els resums que ja hem vist i que produeixen l'efecte contrari.

p) En la pàgina 136 tenim una descripció del mas. Quins són els elements que s'hi destaquen?

q) En les pàgines 137 i 138 es produeixen dos diàlegs. Qui són els participants? Quin és el contingut de la conversa? Creus que està relacionat amb el tema del llibre?

2.1.3. Personatges

a) Busca, en les revistes que tingues al teu abast, personatges que, més o menys, s'adeqüen físicament a la imatge que, a partir de les descripcions físiques que fa l'autor, tu t'has creat. Contrasta-les amb les dels teus companys.

b) Amb l'ajuda de la graella següent, analitza els aspectes que se't demanen sobre els personatges següents:

	Nordahl	Macià	Tomeu	Gerard
Descripció directa: aspecte físic (feta pel narrador)	pàgs. 19-20	pàg. 14	pàg. 72-74	pàg. 81
Descripció directa: aspecte psicològic	pàg. 20		pàg. 79 pàg. 85	pàg. 81 pàg. 90
Descripció indirecta (la deduïm a partir de les accions dels personatges)	pàg. 20-21 pàg. 53	pàg. 14 pàg. 57 pàg. 73 pàg. 98	pàg. 82 pàgs. 92-95	pàg. 102 pàg. 103
Transformació del personatge	Física: pàgs. 34-35 Psicològica: pàgs. 53-54		pàgs. 103-104 pàgs. 119-120	pàgs. 108-110

La caracterització dels personatges no sols es defineix pels trets físics i psicològics sinó també per les seues relacions amb els altres personatges de la història.

c) El personatge central, Tomeu, pateix molt a causa de la solitud que l'acompanya tota la seua vida. Indica l'actitud que mantenen cap a ell alguns personatges decisius en la seua trajectòria vital, a partir de la informació que pugues extraure en les pàgines que se t'indiquen.

- La mare: pàg. 70
- L'avi: pàgs. 70-74
- pàgs. 98-99
- Company d'escola: pàgs. 82-83
- pàgs. 89 i 91
- Gerard: pàgs. 102-103
- Remei: pàg. 103

d) Quina és la reacció del protagonista davant de tots aquests fets adversos?

FET	REACCIÓ
Rebuig i abandó de la mare	pàg. 82
Prejudicis de la gent	pàg. 91

FET	REACCIÓ
Confessió de l'avi	pàg. 93
Mort de l'avi	pàg. 99
Petició de diners per part de Remei	pàgs. 103-104

e) El seu odi contra el món el porta a la revenja. Digues de qui es venja i de quina manera ho fa. Creus que pot tenir un caràcter simbòlic?

2.1.4. L'espai

L'espai és el marc representatiu on els personatges actuen, els llocs imaginaris o reals on s'esdevenen els fets. La vida dels personatges més importants gira al voltant del mas. Aquest espai és, d'una banda, el marc referencial on l'autor situa les accions i els personatges i, d'una altra, l'espai que dóna sentit a totes les vides. Intuïm la idea que les persones estan inevitablement lligades a la terra on viuen i als seus orígens.

a) A partir de les descripcions que trobareu en les pàgines 16 i 23, feu un dibuix de la hisenda.

2.1.5. El narrador i el punt de vista

Ja heu estudiat que el **narrador** o **veu narrativa** és el mitjancer entre l'autor i el lector en l'acte de la comunicació literària.

a) Digues quin és el tipus de narrador de les quatre primeres parts de la novel·la, explica per què i indica la persona gramatical que utilitza per a narrar.

b) Fes el mateix amb l'última part, anomenada «Redempció».

El punt de vista o focalització és l'angle de visió, el punt on se situa el narrador per a contar la història (els ulls que miren). Si el narrador és intern, conta la història des del seu punt de vista, però si es tracta d'un narrador extern, pot optar per utilitzar la perspectiva d'una càmera de cinema i no prendre el punt de vista de cap personatge; veure els fets a través d'un personatge determinat; anar alternant la visió, passant d'un personatge a l'altre...

c) Indica quin és el punt de vista en cadascun d'aquests fragments:

- Pàg. 19: «S'entretingué mirant-se a l'espill, intentant amb els dits mullats dominar els seus llargs cabells rossos. La seua pròpia mirada el sorprengué. El blau dels ulls li semblà massa clar sota el feixuc arc de les celles. El nas es desviava lleugerament per culpa d'una maleïda punyada i lamentà tenir una barba tan poc poblada. D'altra banda, es trobava prim i era probable que resultara massa alt».
- Pàg. 65: «Sí, va arribar la primavera, però la llavor del diable havia fet arrels en l'estirp del vell Macià. Ell, que es mirava Maria recuperada i s'omplia de joia de veure com engreixava i els seus pits s'omplien de vida...».
- Pàg. 69: «Va voler pensar Maria que les hores passades amb en Nordahl les havia somniades i que res la lligava a aquell ésser menut i brut que l'Antònia, acabat de nàixer, li havia fet agafar entre les mans».
- Pàg. 95: «El mas queia a trossos. Pensà que tenia raó l'avi, que ell pertanyia a aquell lloc i que aquell lloc li pertanyia, i que no se'n preocupava com estava obligat, que no feia res perquè aquella heretat que un dia rebria, tornara a ser com, per natural, li corresponia».

2.1.6. El tema

El **tema** constitueix la idea que l'autor vol transmetre, l'assumpte o matèria de què tracta una història. Com que no apareix explícitament, cal saber interpretar i veure la idea o idees que s'amaguen darrere de les històries, de les situacions, dels diàlegs, etc.

Segons aquesta introducció, quin creus que és el tema central de la novel·la? Explica'l.

Nivell semàntic

Tonalitat sentimental

a) Subratlla els substantius i els adjectius d'aquests dos fragments. Comenta l'atmosfera o tonalitat sentimental que l'autor crea en cada cas.

— Pàg. 16: «Tots ja dormien i s'hi respirava una quietud molt agradable. A fora, la nit era fosca, però del cel penjaven milers d'estels. El suau vent estava carregat de subtils aromes de la tardor. Aromes de verema, de terra aspra, de most dolcíssim i vellutat».

— Pàg. 111: «En arribar a l'heretat, lligà el cavall en una anella rovellada. Va trucar a la porta de la casa. Un silenci fantasmal envoltava aquell paratge. No s'oïa cap ocell i el vent semblava haver callat per sempre. Als camps malendregats s'endevinaven els esquelets ennegrits dels ceps, els sarments nus dels quals li semblaren ara sinistres cabelleres. La plaça descurada denotava un llarg abandonament».

Imatges literàries i recursos retòrics

L'**atmosfera o clima** de la novel·la es crea gràcies al joc entre somni i realitat i a l'ús, per part de l'autor, de deter-

minades figures retòriques que emfatitzen la percepció de les coses i la intensifiquen: comparacions, metàfores, símbols...

- b) Explica el significat de les metàfores i comparacions següents:
- «Tenia els ulls blaus i en calma com un llac.»
 - «Li he donat alberg al diable.»
 - «Vessà un riu de llàgrimes.»
 - «La mort era una nit fosca.»
 - «Tomeu sembla una ànima en pena.»
- c) A la pàgina 33, trobem un fragment metafòric on s'evidencia el pas de la realitat al somni; per a aconseguir aquest efecte, l'autor utilitza imatges relacionades amb la mar:
- Quina és la imatge que associa al personatge de Maria?
 - Quina imatge s'associa al personatge de Nordahl?
 - Quin és el significat de la mar agitada que l'arrossega?
- d) Com resol l'autor la transformació física del personatge?
- e) Com es produeix el pas del somni a la realitat? Quin fet real es produeix? Com el viu el personatge protagonista? En quin moment tenim la certesa que el fet ha ocorregut realment?
- f) Hem vist que l'autor utilitza imatges marines per a expressar estats anímics. Assenyala alguns d'aquests termes del lèxic mariner.

Nivell morfosintàctic

Els modes del discurs són les formes en què es presenta l'enunciat; són la narració, la descripció i el diàleg.

- a) Després de llegir aquest fragment narratiu, contesta les qüestions que tens a continuació:

Pàg. 138: «Vaig créixer fort i, amb l'ajuda de mon pare, vaig començar a dominar el disgust que em produïa aquella heretat. Pujàvem molts dies a treballar-hi acompanyats del meu germà. Vam treballar fort i, cada any que passava, veïa eixamplar-se els camps conreats. La terra generosa em va fer ric en pocs anys i jo vaig fer ric mon pare i els meus germans. Vam arreglar els habitatges i els vam omplir de gent. Una nit d'estiu, després de fruir de la companyia dels segadors a la vora del foc, vaig pensar que aquella podia ser ma casa i m'hi vaig quedar. El mateix any em vaig casar amb una bona xica, filla d'un propietari arruïnat».

Marques del narrador: pronoms, verbs, possessius de persona:

Explica la funció dels temps verbals següents: pretèrit perfet i pretèrit imperfet.

Assenyala els connectors temporals.

- b) A partir de la descripció de la hisenda de la pàgina 23, indica els connectors espacials que s'hi utilitzen i com s'ordena espacialment la descripció.
- c) Per caracteritzar els espais, objectes, persones, etc., utilitzem diferents estructures gramaticals. Indica, a partir dels exemples següents, de quin element es tracta en cada cas:
- «Somriures perfumats»:
 - «Les mans eres com urpes»:
 - «Etern hivern de solitud»:
 - «Nuvolada fosca i espessa»:
 - «La pau que tant de temps havíem buscat»:

— «Les seues mans eren ara dues urpes potents i peludes»:

- d) Indica els recursos o les marques per a introduir el diàleg directe de la pàgina 137 entre Jordi i Gerard.
- e) Passa a l'estil indirecte aquest mateix fragment.

2.2. Aproximació al text des del punt de vista eticofilosòfic

En la segona part d'aquesta proposta didàctica us oferim activitats per a treballar els continguts que apareixen en el llibre, les quals enllaçarien amb altres àrees del currículum en el marc de la interdisciplinarietat. És a dir, en el nostre intent d'aprofitar la literatura (en aquest cas *L'estirp de l'horror*) com a motiu per a una anàlisi integral, obrim des d'ara les portes a la *reflexió ètica i filosòfica*.

Cal, en la realització d'aquesta tasca, distingir un primer apartat de qüestions generals i un altre de qüestions específiques.

2.2.1. Qüestions generals

a) El llibre ens presenta el mite de *l'home llop* en una versió actualitzada i contextualitzada. Quina imatge tenies de l'home llop? De quina manera el llibre actualitza i contextualitza aquest mite? (En quin sentit creus que aquesta és una versió moderna del mite cinematogràfic?) Per a respondre, caldria veure una de les pel·lícules d'aquest clàssic del terror, i comparar-la amb escenes del llibre on, per exemple, l'home llop (Tomeu) va a l'escola, té amics, plora, etc.

b) El mite de l'home llop ens planteja la pregunta sobre la *naturalesa humana*, i el llibre ens fa pensar en la idea de naturalesa humana que tenia, en el segle XVII, el filòsof anglès Thomas Hobbes.

Una de les afirmacions més famoses de Hobbes és aquesta: *Homo hominis lupus*, és a dir, l'home és un llop per a

l'home. Els humans som naturalment agressius, afirmava Hobbes, i ens trobaríem en un estat de guerra contínua si no fóra pel govern i les lleis de la societat, encarregats fonamentalment d'establir per la força la pau i la seguretat entre tots. Hobbes deduí aquest concepte de la naturalesa humana observant la manera d'actuar dels homes del seu temps.

Creus que actualment hi ha manifestacions de la naturalesa agressiva i depredadora de l'ésser humà? Estàs, per tant, d'acord amb Hobbes? Busca exemples i arguments que confirmen o neguen les tesis de Hobbes, comenta'ls en classe i organitza un debat.

c) Anem al final del segle XIX i principi del XX. Trobem Sigmund Freud, fundador de la *psicoanàlisi*, un mètode revolucionari que permetia aprofundir en la ment i descobrir les parts més íntimes de la personalitat. Freud deia que la personalitat de tots els humans està formada per tres parts: psicològicament estem, sense saber-ho, dividits en tres dimensions, una de conscient (l'*ego*) i dues de subconscients (l'*allò* i el *superego*). Busca en algun llibre especialitzat o enciclopèdia el significat que donava Freud a aquests tres conceptes (aquesta pot ser una bona ocasió per a fer una visita en grups a la biblioteca de la ciutat o de l'institut).

A partir del que has trobat, veus semblances entre el que deia Hobbes i el que deia Freud? Estaria d'acord Freud amb l'afirmació «l'ésser humà és instintivament agressiu»? I Hobbes? Busqueu el significat del concepte *instint*, i les característiques que ha de complir una conducta per a ser considerada com a instint.

d) Pensa ara en *L'estirp de l'horror*. El darrer personatge de l'estirp, Jordi, és capaç de trencar el malefici i de desfer la tendència instintiva del llop agressiu i violent del seus avant-passats. Però, com desfà el malefici? Busca i escriu fragments del llibre, en els dos últims capítols, on es puga veure açò.

e) Ara que ja ho has trobat, no t'intriga que Nordahl i el seu fill no foren capaços de desxifrar el significat de la medalla,

i que en canvi sí que ho poguera fer Jordi? Subratlla l'explicació que consideres adequada i raona la teua resposta (tingues en compte que no ha d'haver-hi necessàriament una única resposta correcta):

- Que Jordi coneixia el llenguatge utilitzat en la inscripció.
- Que alguna persona el va ajudar a traduir les paraules que hi havia escrites.
- Que Jordi no necessita cap protecció, perquè ja coneix l'autèntic secret contra la solitud, la incomprensió i la diferència entre els humans.
- Que ja no són de la mateixa estirp: Jordi no ha heretat els mals dels seus avantpassats.
- Que ha substituït la màgia pel coneixement i la raó.

f) Tornem al segle XVIII. El filòsof J.J. Rousseau afirmava el contrari del que Hobbes havia dit uns quants anys abans. Segons Rousseau, l'autèntica naturalesa humana, la nostra essència, és la bondat, el caràcter pacífic i compassiu. Comparant la societat francesa del seu temps amb els homes *salvatges* d'Amèrica, arribà a la conclusió que l'origen del mal es trobava en la civilització i el nostre aprenentatge social: és la societat aquella que ens corromp i ens ensenya l'enveja, els odis, la vanitat i la lluita. Busqueu arguments a favor de Rousseau amb exemples de la vida quotidiana i obriu un debat a classe, el tema del qual podria ser «Origen del mal: naturalesa humana o societat». Amb qui estariem d'acord si tan sols ens fixàrem en *L'estirp de l'horror*? Amb qui estariem d'acord si fem cas de l'*ambientalisme*? Amb qui si ens quedem en el *determinisme biològic*?

g) Explorem ara el paper de la religió en els esdeveniments i trama del llibre: localitza i descriu els objectes i símbols cristians que hi apareixen, i comenta el poder que tenen, les funcions que a compleixen.

Creus que el mal, per a dissoldre's, necessita amulets, ritus i sortilegis religiosos? Busqueu abans el significat de *riu*,

amulet i *sortilegi*, i tracteu de recordar o trobar exemples pròxims a vosaltres; comenteu-ne el significat i l'efectivitat possible.

h) Relacionat amb açò, quin creus que és el veritable paper de la medalla: protector o esclavitzador? Ens protegeix del *monstre* o, al contrari, ens allunya dels altres i ens fa més diferents tot i mantenint oculta la bèstia? Raona-ho per escrit i comenta-ho després amb els teus companys.

i) En el llibre es pot percebre, a mesura que transcorre la història, una evolució en el tipus de moralitat. L'evolució de què parlem significa que s'intueix un canvi des d'una *moral tancada* (única, que tan sols permet allò establert, quasi asfixiant, repressiva, negadora de la llibertat individual) cap a una *moral oberta* (plural, amb distints models o formes de vida, respectuosa amb els diferents, tolerant i més lliure). Podries trobar exemples d'aquests dos models morals en el llibre? Quin tipus de moral és la que predomina al llarg de tota la història? Localitza l'escena de Gerard a la taverna i digues en quin sentit o de quina manera s'hi manifesta clarament una moral tancada.

Mira't tu mateix i el teu entorn. Quina moral és la que us caracteritza, a tu i als teus amics, companys, familiars...? Per què penses així?

j) Per a finalitzar aquest apartat, ara celebrarem, a la nostra manera, el vuit de març. En quin lloc deixa *L'estirp de l'horror* la dona? Per a respondre, cal fer una descripció psicològica i moral dels personatges femenins que hi apareixen (caràcter, actituds, tracte al proïsme, tipus de conducta...). Tenen aquests personatges un tractament semblant en el llibre? Raona la teua resposta. És aquesta visió coherent amb la realitat? Per a aprofundir-hi un poc més, busqueu informació i reflexioneu sobre la influència possible del tipus d'economia i treball en el paper (en el rol) i la consideració de la dona.

2.2.2. Qüestions específiques

Abans de proposar les activitats referides a fragments específics de *L'estirp de l'horror*, ens agradaria deixar clar que quasi més important que aquestes activitats és el mètode per a elaborar-les, un mètode que es mou a base d'imaginació i curiositat: qualsevol frase, conversa o passatge d'una novel·la o d'un llibre (aquest o qualsevol altre) ens pot despertar, tant si som alumnes com si som professors, una certa inquietud, les ganes de saber-ne més o de comentar amb els companys l'afirmació que hi apareix, els valors o les opinions ocultes o explícites, l'acció d'algun personatge... Per això volem fer d'aquesta proposta, també, una proposta per a funcionar amb autonomia, activament i creativament, sense necessitat de recórrer constantment a manuals o guions prefixats. En aquest sentit la nostra proposta es converteix, des d'ara, tan sols en una orientació, en un suggeriment metodològic de més —i millors— activitats.

Aquests són alguns exercicis que us proposem des de l'esmentada metodologia:

a) En la pàgina 13 del llibre pots llegir «...en aquestes càlides terres del sud... tots semblen tan amables...».

Potser aquesta afirmació conté un tòpic o un estereotip: «El caràcter de la gent del sud és càlid i amable, i el caràcter dels nòrdics és fred i distant».

Assabenta't del significat exacte de *tòpic* i *estereotip*, i tracteu entre tots de trobar altres tòpics immersos en la nostra cultura, tot fent-ne una avaluació crítica, amb exemples que els confirmen o els invaliden.

No us passa res pel cap? Ara veureu que fàcil que és. Moltes de les afirmacions que s'ajusten a l'esquema «Tots els X són Y» contenen un tòpic: «Tots els gitans són...»; «les dones (se sobreentén que totes) al voltant d'un cotxe són...»; «els de Múrcia, o els catalans, o els de... són...», i altres expressions eloqüents per l'estil.

Reflexiona si el que passa en *alguns*, o fins i tot en *molts* casos, es pot fer extensiu a *tots* els casos? Busca el significat dels conceptes *fal·làcia* i *argumentació*, i dedueix el significat d'un tipus molt comú de fal·làcia en les nostres argumentacions anomenat *fal·làcia de grup*.

b) En les pàgines 60-61 es relata un malson, un deliri nocturn de Maria un poc premonitori, on sembla que es confonen somni i realitat. Com interpretaries aquest somni? Has tingut alguna vegada somnis terrorífics? Pensa en algun malson concret, descriu-lo i tracta d'interpretar-lo, si és que creus que els somnis poden tenir algun significat en el món real.

c) Les referències a l'infern i al diable (el maligne, el dimoni...) en el llibre són contínues. Per exemple: «Li he dat alberg al diable» (pàg. 43), «Però, que dolents són els pactes amb el diable» (pàg. 46), «El dimoni no dorm mai» (pàg. 55), «...L'instrument amb què les obscures forces de l'infern se li mostraven» (pàg. 68), «Desperta't, fill del dimoni, tu has de pagar tots els pecats» (pàg. 72), etc. Busca informació sobre l'evolució del significat de la paraula *dimoni* des del món grec clàssic (els grecs parlaven del *daimon*) —en la cultura babilònica Luzbel, Belcebub, Llucifer— fins als nostres dies.

d) En una escena descrita en la pàgina 93, Tomeu es pregunta qui és després de veure's en el mirall. Quan et veus al mirall, quina importància i valoració dones a la teua imatge? (Quina és la imatge *real*, la que tens de tu mateix o la que creus que tenen els altres de tu?) Allò que veus, t'agrada o et desagrada?, per què?, qui jutja dins de tu? Finalment, podem voler plenament els altres, si no ens estimem mínimament nosaltres mateixos?

I amb aquestes qüestions més específiques donem per acabada la proposta de treball, en què suggerim tot un seguit d'activitats variades. Recorde el lector, una vegada més, que aquesta pretén ser una proposta orientativa. A partir d'ara serà el seu bon criteri qui haurà de destriar aquelles activitats

que més s'adiguen als seus interessos i a la diversitat d'interessos del seu alumnat. D'entrada, hem comprovat la utilitat d'una perspectiva interdisciplinària, que s'haguera pogut ampliar, si no haguera estat marcada pels límits del temps. En tot cas, tant les activitats proposades, com unes altres qualsevol, han d'estar sempre emmarcades dins dels límits de la prudència i la mesura.